

Verba impersonalia

- [Verba impersonalia](#)

Ważne daty

753r p.n.e. – data powstania Rzymu

Scenariusz dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

1. zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego: verba impersonalia.
8. dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii:
 - q) potrafi korzystać ze słownika łacińsko-polskiego przy sporządzaniu przekładu;
 - s) dokonuje poprawnego przekładu prozatorskiego tekstu łacińskiego z zakresu tekstów określonych w kanonie na język polski, w tłumaczeniu zachowując polską normę językową.

Nauczysz się

- wskazywać czasowniki nieosobowe (verba impersonalia);
- redagować wypowiedzi w języku łacińskim na bazie przeczytanego tekstu;
- konstruować krótkie dialogi w języku łacińskim na bazie przeczytanego tekstu;
- stosować nowo poznane słowa w języku łacińskim;
- definiować pojęcia: [impresjonizm](#) i [pacyfizm](#).

Czasowniki nieosobowe

Językowi łacińskiemu znane są tzw. czasowniki nieosobowe, czyli verba impersonalia. Czasowniki nieosobowe występują tylko w 3 osobie oraz w bezokoliczniku. Są one zatem właściwe zdaniom, w których nie wskazuje się wykonawcy czynności albo przyczyny jakiegoś stanu lub zjawiska. Używa się ich, by opisać niektóre uczucia lub zjawiska atmosferyczne albo fizjologiczne.

Wspólne przeczytanie (z podziałem na role) ze zrozumieniem pierwszego tekstu w języku łacińskim.

Mārcus Iūliō, patri suō, dē pugnā nārrat.

Iūlius: „Ā quō pulsātus es?”

Mārcus: „Ā Sextō pulsātus sum.”

Iūlius: „At cūr tū pulsātus es? Certē nōn sine causā Sextus tē pulsāvit. Incipe ab initiō: ille primum ā tē pulsātus est!”

Mārcus: „Minimē! Primum ille mē pugnō pulsāvit sine causā, deinde ego illum pulsāvī!”

Iūlius: „Tūne sōlus Sextum pulsāvistī?”

Mārcus: „Ego et Titus eum pulsāvimus.”

Iūlius: „Quid?! Vōs duo ūnum pulsāvistis? Duo cum ūnō pugnāvistis?”

Mārcus sē et Titum excūsāre [cōnātur](#): „At pugnāvimus cum puerō māiōre. Sōlus Sextum vincere nōn possum, nam is multō māior ac [validior](#) est quam ego.”

[Źródło:](#)

Wiesz już, co Marek powiedział Juliuszowi o bójce z Sekstusem. Jak myślisz, jak zareagował Juliusz? Czy uważał, że Marek postąpił honorowo, walcząc z Tytusem przeciw Sekstusowi?

Przeczytaj, co powiedział Juliusz, a następnie odpowiedz na pytanie pod tekstem. *Iūlius: Iam satis audīvī dē pugnā vestrā indignā. Nam certē nōn decet pulsāre puerum minōrem, sed duōs puerōs cum ūnō pugnāre indignissimum est – hoc nullō modō excūsārī potest! Nōlī mihi plūs nārrāre dē hāc rē! Intellegisne factum tuum indignum esse? Nōnne tē pudet hoc fēcisse? Profectō mē pudet hoc ā filiō meō factum esse!. Mārcus rubet. Puerum pudet factī suī. Is quem factōrum suōrum pudet, rubēre solet.*

Pudet, pudēre to pierwszy z czasowników nieosobowych, które poznasz na dzisiejszej lekcji.

Ćwiczenie 1

Wiesz już, co Marek powiedział Juliuszowi o bójce z Sekstusem. Jak myślisz, jak zareagował Juliusz? Czy uważał, że Marek postąpił honorowo, walcząc z Tytusem przeciw Sekstusowi? Co oznacza zdanie: *Puerum pudet factī suī*?

- ☐ Chłopcu jest wstyd z powodu jego czynu.
- ☐ Chłopiec jest dumny ze swojego czynu.
- ☐ Chłopiec czuje wstręt wobec swojego czynu.

Film przedstawiający czasowniki nieosobowe wyrażające uczucia

Język Łaciński
i Kultura Antyczna

VERBA IMPERSONALIA

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Film animowany pt. Verba Impersonalia prezentuje łacińskie czasowniki nieosobowe wyrażające uczucia. Na pierwszym slajdzie przedstawiona jest długowłosa dziewczyna od pasa w górę. Jest ubrana w ciemną bluzę. Ma pochyloną głowę, twarz zasłania obiema dłońmi. Poniżej zostały zamieszczone formy czasownika: pudet, pudere, puditum est/pudit. Lektorka czyta: Znasz już pierwszy czasownik nieosobowy: pudet, pudēre, puditum est/pudit – być wstyd. Następny obraz przedstawia to samo zdjęcie. Pod nim pojawia się zdanie: Puerum pudet facti sui. Rzeczownik „puerum” podkreślony jest na czerwono; pod nim dodano nazwę przypadku: accusativus. Forma „facti sui” została podkreślona na niebiesko; pod nią dodano nazwę przypadku: genetivus. Lektorka czyta: Zwróć jednak uwagę na budowę poniższego zdania: Puerum pudet facti sui. – Chłopcu jest wstyd z powodu swojego czynu. Osoba, która odczuwa nieprzyjemne uczucie, wyrażona w akuzatiwie. W genetiwie wyraża się osobę lub przedmiot, które dane uczucie wywołują. Zapamiętaj koniecznie tę konstrukcję! Poznasz teraz inne czasowniki nieosobowe, które również łączą się z akuzatiwem i genetiwem. Wszystkie te czasowniki wyrażają nieprzyjemne uczucie. Na kolejnym ekranie zostały zamieszczone formy czasownika: paenitet, paenitere,; paenituit. Poniżej napisane są trzy zdania. W kolorze niebieskim widnieją zdania w języku łacińskim, tłumaczenie polskie – w kolorze czarnym. Pierwsze zdanie brzmi: Me paenitet. – Żal mi. Forma „me” została podkreślona na czerwono; pod nią dodano nazwę przypadku: accusativus. Następne zdanie: Te paenituit peccati tui. Forma „Te” została podkreślona na czerwono; pod nią dodano nazwę przypadku: accusativus. Forma „peccati tui” została podkreślona na niebiesko; pod nią dodano nazwę przypadku: genetivus. Trzecie zdanie: Paenitet te neglegentiae tuae. Forma „neglegentiae tuae” została podkreślona na niebiesko; pod nią dodano nazwę przypadku: genetivus. Lektorka czyta: Kolejnym czasownikiem wyrażającym uczucie jest czasownik paenitet. Paenitet, paenitēre, panituit. Mē paenitet. – Żal mi. Tē paenituit peccātī tuī. – Było Ci żal za twój grzech.

Paenitet tē neglegentiae tuae. – Żal Ci twojego niedbalstwa. Kolejny slajd przedstawia formy czasownika: piget, pigere, piguit. Poniżej napisane są trzy zdania. W kolorze niebieskim widnieją zdania w języku łacińskim, tłumaczenie polskie – w kolorze czarnym. Pierwsze zdanie brzmi: Me piget, Przykro mi, złości mnie. Forma „me” została podkreślona na czerwono; pod nią dodano nazwę przypadku: accusativus. Kolejne zdanie: Piget mē stultitiae meae. Forma „stultitiae meae” została podkreślona na niebiesko; pod nią dodano nazwę przypadku: genetivus. Trzecie zdanie: Labōris difficilis hominem piget. Rzeczownik „hominem” został podkreślony na czerwono; pod nim dodano nazwę przypadku: accusativus. Lektorka czyta: Następnym czasownikiem wyrażającym uczucie jest czasownik piget. Piget, pigēre, piguit. Mē piget. – Przykro mi. Złości mnie. Piget mē stultitiae meae. – Przykro mi z powodu mojej głupoty. Labōris difficilis hominem piget. – Trudna praca drażni człowieka. Na kolejnym ekranie zostały zamieszczone formy czasownika: taedet, taedere, taesum est. Poniżej napisane są trzy zdania. W kolorze niebieskim widnieją zdania w języku łacińskim, tłumaczenie polskie – w kolorze czarnym. Pierwsze zdanie brzmi: Mē taedet – Czuję wstręt. Mam dosyć. Forma „me” została podkreślona na czerwono; pod nią dodano nazwę przypadku: accusativus. Taedet mē vitae. Rzeczownik „vitae” został podkreślony na niebiesko; pod nim dodano nazwę przypadku: genetivus. Trzecie zdanie: Iam omnium taedebat. Forma „omnium” została podkreślona na niebiesko; pod nią dodano nazwę przypadku: genetivus. Lektorka czyta: Kolejnym czasownikiem wyrażającym uczucie jest czasownik taedet. Taedet, taedēre, taesum est. Mē taedet – Czuję wstręt. Mam dosyć. Taedet mē vitae. – Mam dosyć życia. Iam omnium tādēbat. – Miał już wszystkiego dosyć. Kolejny slajd przedstawia formy czasownika: miseret, miserere, miseritum est. Poniżej napisane są trzy zdania. W kolorze niebieskim widnieją zdania w języku łacińskim, tłumaczenie polskie – w kolorze czarnym. Pierwsze zdanie: Miseret mē. – Żal mi. Forma „me” została podkreślona na czerwono; pod nią dodano nazwę przypadku: accusativus. Drugie zdanie: Tē nīl miseret tuī amīcī? Zaimek „Te” został podkreślony na czerwono; pod nim dodano nazwę przypadku: accusativus. Forma „tuī amīcī” została podkreślona na niebiesko; pod nią dodano nazwę przypadku: genetivus. Trzecie zdanie: Dolōris ēius eam miseret. Zaimek „eam” został podkreślony na czerwono; pod nim dodano nazwę przypadku: accusativus. Forma „Dolōris ēius” została podkreślona na niebiesko; pod nią dodano nazwę przypadku: genetivus. Lektorka czyta: Ostatnim czasownikiem wyrażającym uczucie jest czasownik miseret. Miseret, miserēre, miseritum est. Jest to synonim czasownika paenitet, paenitere, paenituit. Pamiętasz co oznacza? Miseret mē. – Żal mi. Tē nīl miseret tuī amīcī? – Nie jest wcale ci żal Twojego przyjaciela? Dolōris ēius eam miseret. – Żal jej było jej cierpienia./ Żal jej było jego cierpienia. Ostatni slajd ukazuje napisane na niebiesko wszystkie wymienione wcześniej verba impersonalia. Kiedy lektorka czyta kolejne formy – pojawiają się one na ekranie. Są to: Mē pudet, Mē paenitet, Mē piget, Mē tandet, Mē miseret. Lektorka czyta: Podsumujmy. Znasz już pięć czasowników nieosobowych wyrażających uczucie. Przypomnijmy je sobie. Mē pudet. – Wstyd mi. Mē paenitet. – Żal mi. Mē piget. – Przykro mi. Złości mnie. Mē taedet. – Czuję wstręt. Mam dosyć. Mē miseret. – Żal mi.

Ćwiczenie 2

Jeśli spotkasz pacyfistę, który będzie chciał Ci opowiedzieć o swoich przekonaniach, to w jakich słowach się do Ciebie zwróci?

☐ Mē miseret bellōrum.

☐ Mē piget bellōrum.

☐ Mē taedet bellī.

Tłumaczenie łacińskiego tekstu

Samodzielne przeczytanie tekstu w języku łacińskim. Prześledzenie i wyjaśnienie nowych słów z pomocą wyjaśnień zawartych w interaktywnym tekście. (Jeśli jest konieczność, po rozwiązaniu zadania nr 3 tekst należy przeczytać wspólnie).

Mārcus: „**Mīror** quod oppidum nōn in valle, sed in monte situm est. Difficile enim est montem **ascendere**. Ego semper **fessus** sum cum tandem ad lūdum advēnī. Ob eam causam necesse est in lūdō dormīre!”

Dāvus: “Id tē nōn excūsāt. Laetare quod tibi licet in lūdum **īre** – mihi puerō nōn licēbat.”

Mārcus: “Sed tū servus es, Dāve.”

Dāvus: “In patriā meā servus nōn eram. Patria mea est Britannia.”

Mārcus: “Ergō puer barbarus erās.”

Dāvus: “Laetare quod tū puer barbarus nōn es! Puerīs barbarīs nōn licet litterās et numerōs discere.”

Mārcus: “At puerīs barbarīs licet diēs tōtōs cum aliīs puerīs lūdere, per campōs et silvās **errāre**, in flūminibus natāre, nec iīs necesse est ante **lūcem surgere**.”

Dāvus: “Puerī barbarī nōn tam beātē vīvunt quam tū putās. Multa mihi puerō erant officia, nec enim servum nec ancillam habēbat pater meus.”

Źródło:

Ćwiczenie 3

Laetare quod tibi licet in lūdum īre. Jak przetłumaczysz to zdanie?

- ☐ Ciesz się, bo trzeba Ci chodzić do szkoły.
- ☐ Ciesz się, że Tobie wypada chodzić do szkoły.
- ☐ Ciesz się, bo wolno Ci chodzić do szkoły.

Wprowadzenie kolejnych czasowników nieosobowych

Znacie już następujące czasowniki nieosobowe:

Me pudet. – Wstyd mi.

Me paenitet. – Żal mi.

Me piget. – Przykro mi. Złości mnie.

Me taedet. – Czuję wstręt. Mam dosyć.

Me miseret. – Żal mi.

A także:

Mihi licet. – Wolno mi.

W międzyczasie poznaliście także czasownik *decet*. Juliusz powiedział do swojego syna: „Nam certe non decet pulsare puerum minore, sed duos pueros cum uno pugnare indignissimum est – hoc nullo modo excusari potest!” Czy jesteście w stanie teraz przetłumaczyć to zdanie?

Czasownik *decet* oznacza: wypada, przystoi.

Czasownik *dedecet* oznacza: nie wypada, nie przystoi.

Me decet – Wypada mi.

Me dedecet. – Nie wypada mi.

Kolejne dwa czasowniki to: *iuvat* i *libet*.

Obydwa oznaczają: przyjemnie jest, podoba się. Czasownik *iuvat* oznacza dodatkowo: *przynosi korzyść, pożytek*.

Ale, uwaga!

Czasownik *iuvat* łączy się z akuzatiwem, a czasownik *libet* z datiwem.

Zapamiętaj więc! Zdanie: „Podoba mi się” możesz powiedzieć na dwa sposoby:

Me iuvat.

ALE TEŻ: **Mihi libet.**

Ostatnim czasownikiem jest czasownik *oportet*.

Oznacza on: trzeba, należy, powinno się, wypada.

Me oportet. – Trzeba mi.

Uczniowie konstruują dialogi na bazie poznanych czasowników.

Film przedstawiający czasowniki nieosobowe określające zjawiska atmosferyczne

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Film animowany pt. Verba Impersonalia prezentuje łacińskie czasowniki nieosobowe określające zjawiska atmosferyczne. Na pierwszym slajdzie widnieje tytuł: „Zjawiska atmosferyczne”. Lektorka czyta: Zapoznaj się teraz z czasownikami nieosobowymi określającymi zjawiska atmosferyczne. Drugi slajd przedstawia mężczyznę i kobietę na deszczu pod parasolem. Dziewczyna ma długie jasne włosy; ubrana jest w żółty płaszcz. Trzyma pod rękę mężczyznę okrytego błękitnym foliowym płaszczem. Mężczyzna osłania przezroczystym parasolem siebie i dziewczynę. Ilustracja podpisana jest „Pluit”. Lektorka czyta: „Pluit”. Na następnym ekranie zostały zamieszczone formy czasownika: pluit., pluere, pluvit. Kiedy lektorka czyta formy podstawowe czasownika: „pluit, pluere, pluvit” zaznaczane są one po kolei czerwonym obramowaniem. Następna ilustracja przedstawia drzewa i wiodącą między nimi drogę. Wszystko zasypane jest grubą warstwą śniegu. W dali

widnieje mała postać człowieka. Pod spodem znajduje się podpis: „Ningit/ninguit”. Lektorka czyta: „Ningit/ninguit”. Na następnym ekranie zostały w niej zamieszczone formy podstawowe czasownika: Ningit/ninguit, Ningere, Ninxit. Kiedy lektorka czyta formy podstawowe czasownika: „Ningit/ninguit, Ningere, Ninxit” zaznaczane są one po kolei czerwonym obramowaniem. Na kolejnym slajdzie ukazany jest wschód słońca na morzu. Na pierwszym planie widnieją przybrzeżne kamienie zalewane falami. Dalej rozpościera się tafla wody, która kończy się na horyzoncie, znad którego zaczyna wschodzić bladeżółte słońce. Pod spodem znajduje się podpis: „Dilucescit”. Na następnym ekranie zostały zamieszczone formy podstawowe czasownika: Dilucescit, Dilucescere, Diluxit. Kiedy lektorka czyta formy podstawowe czasownika: „Dilucescit, Dilucescere, Diluxit.” zaznaczane są one po kolei czerwonym obramowaniem. Następna ilustracja przedstawia zachód słońca w górach. Zdjęcie jest ciemne, jedynie horyzont jest rozświetlony ostatnimi promieniami słońca. Widoczne są kontury niewysokich gór, w dole rozpościera się teren zasypany śniegiem. Pod spodem widnieje podpis: „Advesperascit”. Na następnym ekranie pojawiają się formy podstawowe czasownika: Advesperascit, Advesperascere, Advesperavit. Kiedy lektorka czyta formy podstawowe czasownika: „Advesperascit, Advesperascere, Advesperavit” zaznaczane są one po kolei czerwonym obramowaniem.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij zdania o odpowiednie czasowniki nieosobowe.

Peccātī tē . - Było ci wstyd za twój grzech.

Sī quid , vītēmus et ipsī. - Jeśliby coś było nieestosowne, sami tego unikajmy.

mē stultitae meae! - Irytuje mnie moja głupota.

Mē nōn solum stultitae meae,
sed etiam . - Nie tylko złości mnie moja głupota, lecz nawet zawstydzam. (Cyceron)

Iam omnium . - Miał już wszystkiego dość.

tantae māiestātī servāre legēs. - Wypada by tak wielki majestat przestrzegał praw
prawa.

Videō et mē ! - Widzę i czuję wstręt!

piget

pudet

licet

dēdeceat

paenuit

libet

taedet

taedēbat

Decet

dēdecet

piget

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdania o odpowiednie czasowniki nieosobowe

Oratorem simulare non . - Nie jest niestosowne, że mówca udaje. (Cyceron)

Si ita dicere. - Jeśli można tak powiedzieć.

Quidquid animo . - Czego dusza zapragnie.

Vincent van Gogh, „Wierzy o zachodzie słońca”, 1888, Muzeum w Otterlo, Holandia, wikipedia.org, domena publiczna

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Połącz w pary poniższe zdania, dobierając do zdania łacińskiego jego polskie tłumaczenie.

Mē miseret.

Wolno mi.

Mihi licet.

Żal mi.

Mē piget.

Czuję wstręt. Mam dosyć.

Mē pudet.

Przykro mi. Złości mnie.

Mihi libet.

Wypada mi.

Mē taedet.

Żal mi.

Mē dēdecet.

Podoba mi się.

Mē decet.

Nie wypada mi.

Mē iuvat.

Podoba mi się.

Mē paenitet.

Wstyd mi.

Polecenie 1

Odpowiedz na poniższe w języku łacińskim oraz spróbuj użyć jak najwięcej czasowników poznanych na lekcji.

W razie potrzeby skorzystaj ze słownika łacińsko-polskiego.

Tibi licet in lūdum ire. Tē iuvat in lūdum ire. Tē oportet in lūdum ire. Quae sententia est vērā? Quae est falsa? Et cūr? Scribe infrā!

Słowniki

Słownik pojęć

pacyfizm

ruch społeczny i polityczny, którego głównym celem jest propagowanie pokoju i potępienie wszelkich działań wojennych

pacyfista

zwolennik pacyfizmu

impresjonizm

nurt w sztuce powstały XIX wieku, w którym artyści starali się oddać swoje subiektywne, ulotne wrażenia i odczucia

Słownik łacińsko-polski

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

Galeria dzieł sztuki

Vincent van Gogh, „Wierzyby o zachodzie słońca”, 1888, Muzeum w Otterlo, Holandia, wikipedia.org, domena publiczna

Bibliografia

Jan Wikarjak, *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2013.

H. Ørberga, *Lingua Latina per se illustrata. Pars I Familia Romana*, Focus Publishing/R. Pullins Co, New York 2011.

H. Ørberga, *Lingua Latina per se illustrata. Fabellae Latinae ad cap. I-XXV*, Focus Publishing/R. Pullins Co, New York 2006.